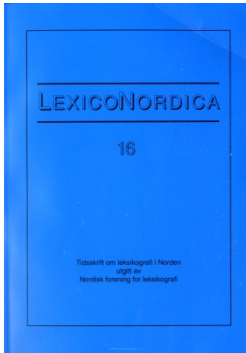

LexicoNordica

Forfatter:	Sandro Nielsen [Hvor pædagogiske er pædagogiske fagordbøger?]	
Anmeldt værk:	Pedro A. Fuertes-Olivera og Ascensión Arribas-Baño: <i>Pedagogical Specialised Lexicography. The representation of meaning in English and Spanish business dictionaries</i> . Amsterdam: John Benjamins 2008.	
Kilde:	LexicoNordica 16, 2009, s. 243-247	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Sandro Nielsen

Hvor pædagogiske er pædagogiske fagordbøger?

Pedro A. Fuertes-Olivera og Ascensión Arribas-Baño: *Pedagogical Specialised Lexicography. The representation of meaning in English and Spanish business dictionaries*. Amsterdam: John Benjamins 2008.

Hvis man skal tro forfatterne til en ny bog om fagordbøger for lærnere, så er de ikke særligt pædagogiske. Det drejer sig om den bog, der her anmeldes, og som er udgivet i 2008 som bind 11 i serien Terminology and Lexicography Research and Practice. Bogen er på 145 sider + bibliografi og indeks, og den koster 90 euro.

Bogens formål er at undersøge definitioner og forklaringer i udvalgte mono- og bilingvale fagordbøger med sprogene engelsk og spansk. Det drejer sig om de såkaldte erhvervsordbøger ("business dictionaries"), dvs. flerfagsordbøger. Forfatterne gør meget ud af at understrege, at det drejer sig om pædagogiske ordbøger, dvs. fagordbøger for "learners", og her skelnes mellem fagfolk, semi-fagfolk, lægfolk, begyndere, oversættere og fagsprogsstuderende. Det er værd at notere sig, at forfatterne ikke gør det klart, hvad de forstår ved pædagogisk leksikografi og pædagogiske ordbøger og derved forsømmer at afgrænse disse to sammenhængende begreber. Det bliver ikke lettere at følge bogens argumenter, når forfatterne heller ikke definerer begrebet "learners": Skal de lære fag, fagsprog på modersmålet eller på et fremmedsprog, skal de lære to eller alle tre dele? Først i bogens konklusion kommer forfatterne nærmere ind på, hvad pædagogiske fagordbøger kan hjælpe brugerne med, og det er for sent.

Det teoretiske udgangspunkt for undersøgelsen er, at fagordbøger er brugsgenstande, som er udarbejdet med det formål at tilfredsstille brugernes behov: hjælp i forbindelse med kommunikation og videntilegnelse (s. 9). Forfatterne bekender sig til den moderne funktionslære ("the modern theory of lexicographical functions", s. 6) som den fremstilles i fx Bergenholtz/Tarp (2003). Undertiden anvendes terminologien inkonsekvent, da der ind imellem tales om funktioner, der ikke har noget med det teoretiske udgangspunkt at gøre, fx når forfatterne i kapitel 1 (s. 1–18) introducerer en skelnen mellem makro- og mikrofunktioner. Herud-

over er der flere steder i bogen, hvor funktionslæren slet ikke spiller en rolle i beskrivelsen og diskussionen.

I kapitel 2 (s. 19–43) behandles tre grundlæggende leksikografiske begreber, nemlig makro-, medio- og tilgangsstrukturer med henblik på at undersøge, hvordan strukturerne kan hjælpe brugerne med at finde ordbøgernes data. Der lægges især vægt på, hvorledes ordbøgerne præsenterer termers (substantivers) betydning ved at se på homonymi, polysemi og artikelstruktur. Indimellem er der en noget usikker omgang med terminologien, idet forfatterne bruger termen *struktur* i forskellige betydninger. Nogle gange sættes der lighedstegn mellem makrostruktur og ordliste, mens makrostruktur i andre tilfælde vedrører relationer mellem lemmata. På tilsvarende vis anvendes *megastruktur* undertiden som samlebetegnelse for alle ordbogens byggede og ikke for relationen mellem de enkelte byggede og deres data.

Undersøgelsen viser, at ordbøgerne kun behandler lemmata som homonymer, hvis de tilhører forskellige ordklasser, mens lemmata i alle andre tilfælde behandles som polysemer. Resultatet er relativt lange artikler med mange delbetydninger, og i disse tilfælde er det vigtigt at søgeruten i artiklerne ("internal access structure") er så klar og entydig som mulig, så brugerne hurtigt og let kan finde de data, der hjælper dem med at løse et konkret problem. Det store antal delbetydninger er en direkte følge af, at ordbøgerne er flerfagsordbøger, og at den samme grafemstreng kan have forskellige betydninger i forskellige fag. Forfatterne kommer til den konklusion, at søgeruten er hurtigst, hvis man bruger arabertal, og at dette vil støtte ordbøgernes pædagogiske sigte. Dette er en noget unuanceret konklusion, da man kan gøre søgeruten optimal på andre måder. Da der er tale om en beskrivelse af, hvad eksisterende ordbøger gør, sættes der ikke spørgsmålstegn ved, at termene behandles som polysemer. Det havde været befordrende for leksikografien, hvis forfatterne havde diskuteret, om man i pædagogiske fagordbøger kan eller skal præsentere termene som homonymer selv om de alle er substantiver. Dette ville fx have betydet, at man så ville have haft en artikel for hvert fag i de tilfælde, hvor en grafemstreng anvendes i flere fag med forskellige betydninger, som samtidig ville være nemme at finde.

Bogens næste tre kapitler undersøger, hvordan ordbøgerne præsenterer betydning ("meaning") i ordbogsartiklerne. I kapitel 3 (s. 45–70) undersøges de udvalgte monolingvale erhvervsordbøgers definitioner, og de fleste ordbøger har terminologiske definitioner, men disse fokuserer ensidigt på begreber, mens de mindre hyppige semantiske definitioner kun angår sproget. Forfatterne konkluderer, at encyklo-

pædiske definitioner, der både fokuserer på referentielle og faglige oplysninger, vil være mere hensigtsmæssige i pædagogiske fagordbøger. Med vægten lagt på terminologi er ordbøgernes definitioner for svære at forstå for brugerne, da de indeholder fagtermer og komplekse sætningsstrukturer. Løsningen på problemet er at tilpasse definitionerne til brugernes sproglige og faglige kompetencer. Her kan man tilføje, at diskussionen om, hvorvidt definitioner er terminologiske, encyklopædiske eller semantiske er relativt uinteressant for andre end lingvister. Det, brugerne har brug for i pædagogiske fagordbøger, er definitioner, som er skrevet på en sådan måde, at de forstår og lærer begreberne. For at forstå og lære et begreb har man brug for svar på tre spørgsmål: Hvad er det? Hvad kan det? Hvordan relaterer dette begreb sig til andre begreber? Svarene på disse spørgsmål skal så præsenteres på en måde, som tager højde for brugernes faglige, kulturelle og sproglige kompetencer.

De bilingvale ordbøger indeholder ækvivalenter til de udgangssproglige lemmata, og kapitel 4 (s. 71–106) ser nærmere på ækvivalens i de bilingvale erhvervsordbøger, hvis funktion er at give hjælp til at forstå og oversætte fagtekster. Erhvervsprog er en samlebetegnelse, som dækker over en flerhed af kultur- og fagområder, og et af de mest interessante resultater af undersøgelsen er, at der er forskel på, hvordan termernes ækvivalens behandles, afhængigt af om man konsulterer L1-L2- eller L2-L1-ordlisten i bidirektionale ordbøger. Forfatterne påpeger med rette, at dette er uheldigt set fra en pædagogisk synsvinkel, da ordbøgerne mere eller mindre tilfældigt støtter funktionerne oversættelse og videntilegnelse og i for mange tilfælde kun angiver ækvivalenter som synonymmer for lemmaet, uden at der anføres betydningsadskillelse. Forfatterne benytter sig her af aktiv/passiv-distinktionen og kommer til den konklusion, at der i pædagogiske erhvervsordbøger er behov for betydningsadskillende markører i både ”aktive” og ”passive” ordbøger, især når lemmata er polyseme og bruges med forskellig betydning i forskellige fag.

Generelt giver kapitel 4 en god beskrivelse af de valgte løsninger i erhvervsordbøgerne, men forfatterne kunne godt have draget mere klare konklusioner, der kan hjælpe andre forfattere af fremtidige erhvervsordbøger. Det er et relativt langt kapitel, og forfatternes undersøgelse er i bund og grund baseret på følgende skabelon: Nogle leksikografer/lingvister foreslår X og Y, og vi har konstateret, at ordbog 1 anvender X, og at ordbog 2 anvender Y. Denne skabelon anvender forfatterne konsekvent på de udvalgte ordbøger, og man får en beskrivende tekst, der ikke fører læseren videre. Undersøgelserne kan bedst karakteriseres

som det, Nielsen (2003:37) kalder minimerende anmeldelser af ordbøger.

Kapitel 5 (s. 107–134) handler om eksempler og deres betydning i erhvervsordbøger. Ordbogseksempler er vigtige for brugeren, idet de ifølge forfatterne kan vise egenskaber ved lemma og/eller ækvivalent vedrørende grammatik, brug, betydning og fraseologi. Undersøgelsen viser, at der kun findes få eksempler i fagordbøgernes artikler, og i de ordbøger, hvor de findes, er brugen af eksempler usystematisk. I det hele taget er det forfatterens opfattelse, at eksemplerne hverken støtter kommunikative eller kognitive funktioner. Afslutningsvis foreslår de, at eksempler i bilingvale fagordbøger skal selekteres med større omhu, så de viser brugen af ækvivalenter og viser, hvordan man kan oversætte ord, der helt mangler ækvivalenter på målsproget.

Kapitel 6 er delt i to hovedafsnit. Det første (s. 135–138) er en opsamling af de vigtigste resultater af forfatterens empiriske undersøgelse af den pædagogiske tilgang til fagordbøger. Det andet hovedafsnit (s. 138–145) præsenterer nogle forslag til, hvordan fremtidige pædagogiske bilingvale erhvervsordbøger kan præsentere termers betydning med særlig henblik på spanske brugere, der læser engelske tekster. Uden at forfatterne har diskuteret det tidligere i bogen, foreslår de, at man bør inkorporere systematiske faglige indledninger i bilingvale ordbøger (s. 141). Der diskuteres ikke, hvordan man teoretisk og praktisk udformer sådanne indledninger til flerfagsordbøger, noget som ville have været af stor betydning for den teoretiske og praktiske leksikografi.

Samlet set er det en skuffende bog. Den indeholder ganske vist mange tydelige og letlæselige artikler fra ordbøger, og løseligt anslået udgør de i alt 42 bogsider. Hertil kommer et stort antal tabeller, som fylder ca. 20 sider, med det resultat, at der er ca. 100 siders regulær tekst. På baggrund af ovenstående er konklusionen, at man får for lidt for sine penge. Der er for meget beskrivelse og for lidt nytænkning og hjælp til forfattere af fremtidige fagordbøger med det resultat, at bogen om pædagogisk leksikografi ikke selv er særlig pædagogisk.

Litteratur

- Bergenholtz, Henning/Tarp, Sven 2003: Two opposing theories: On H.E. Wiegand's recent discovery of lexicographic functions. I: *Hermes, Journal of Linguistics* 31, 171–196.
- Nielsen, Sandro 2003: Anmeldelse af ordbøger. I: *LexicoNordica* 10, 2744.

Sandro Nielsen
Lektor
Center for Leksikografi
Handelshøjskolen, Århus Universitet
Fuglesangs Allé 4
DK-8210 Århus V
sn@asb.dk